

Vera MOLNAR

Est-ce Une Ligne?

november 30 – január 28

Ez egy vonal? – tehette fel már számtalanszor a kérdést munkája során Vera Molnar, akinek 1978 és 2019 között készült munkáiból mutat be egy válogatást a Vintage Galéria tárlata, mely címét is Molnar egyik kiállított művétől kölcsönözte (*Est-ce Une Ligne?*, 1985-2019). A művész életművében fontos műcsoportot alkotnak az egyvonalas munkák (pl. *Une ligne*, 1997), amelyeknek létrejöttéről Molnar 2019-ben egy interjúban így mesélt: „Amivel most kísérletezem, az az, hogy leteszem a ceruzámát a papírra, elindulok vele valamerre, aztán egyszer csak felemelem és kész a mű. Picasso is csinált ilyeneket, van is egy kis könyve róla. De az igazi inspiráció onnan ered, hogy korábban felfedeztem magamnak egy metszetet Claude Mellantól. Úgy készített egy Jézus arcát ábrázoló metszetet, hogy a metszőszerszámát körbe-körbe vezette, és csak a vonalak vastagságát változtatta. Gondold el, ott van előtted egy kép, ami egy vonalból jött létre, mégpedig úgy, hogy a vonalak hol megvastagodnak, hol elvékonyodnak. Bekaptam én is az egyvonal-legendát, és most ilyesmin dolgozom. Az egyvonalas tanulmányokból talán egy installáció lesz, talán valami más, még nem tudom.” Többek között ebből az elgondolásból jöhetett létre az a háromrészes mű, amely egy változó vastagságú vonalból áll olyan módon, hogy a három vászon mindegyikére egy rész kerül, majd a következőn folytatódik. De tekinthetünk-e erre valóban egyetlen vonalként?

„A rész és az egész” problémája már Vera Molnar férjét, François Molnart is foglalkoztatta, akinek 1966-ban jelent meg azonos című tanulmánya a *Module, Proportion, Symmetry, Rhythm* című, Kepes György által szerkesztett kiadványban (George Baziller, New York). Vera Molnar alkotásai pályájának korai szakaszától kezdve kapcsolódtak férje tudományos tevékenységéhez, aki percepciókutatásait interdiszciplináris módon kiegészítve egyaránt alkalmazott filozófiai, nyelvészeti, szemiotikai és matematikai, geometriai módszereket is művészeti tárgyú írásaiban. Vera Molnar monográfusa, Vincent Baby mottóként több alkalommal is idézte Ludwig Wittgenstein, akinek eredetileg 1921-ben megjelent *Logikai-filozófiai értekezés* (Tractatus Logico-Philosophicus) című műve egy lehetséges metszéspontját jelölheti ki Vera Molnar matematikai arányrendszerekre épülő műveinek és az 1960-as évektől kezdve egyre elterjedtebb nyelvészeti gondolkodásának a logika területén.

„A tények a logikai térben: ez a világ. (...) Nyilvánvaló, hogy bármennyire különbözzön is a valóságostól egy elgondolt világ, valaminek – egy formának – közösnek kell lennie bennük. (...) Mi képeket alkotunk magunknak a tényekről. (...) A kép lényege abban áll, hogy elemei meghatározott módon viszonyulnak egymáshoz. (...) A kép azáltal képezi le a valóságot, hogy összefüggések fennállásának és fenn nem állásának egy lehetőségét ábrázolja. (...) És ha e képszerűség lényegébe hatolunk, látjuk, hogy a látszólagos rendellenességek nem sértik ezt. (...) Ugyanis ezek a rendellenességek is leképezik azt, amit ki kell fejezniük; csak másképpen. (...) Miként lehetséges, hogy az egész világot tükröző, egyetemes logika ilyen speciális fogásokkal és mesterkedésekkel él? Csakis azáltal, hogy mindezek egy végtelenül finom hálónak, ama hatalmas tükörről kapcsolódnak össze. (...) Én vagyok a világom. (A mikrokozmosz).” – írta Wittgenstein *Logikai-filozófiai értekezésében*. „Az egész egy folyamat, oda-vissza megy, amíg ki nem alakul belőle valami. A számítógép megteszi a javaslatait, amelyek logikusak, mert engedelmességek az algoritmusoknak, a szabályoknak. Ezekből választom ki a szerintem legszebbeket, amiket a legjobbnak és legintelligensebbnek tartok.” – jelentette ki saját munkájáról Vera Molnar, akinek világa vonalakra, és az azokból összeálló geometriai alakzatokra oszlik. Az összefüggések Wittgenstein szerint tárgyak kapcsolatait, ezeket az összefüggéseket mutatja meg Vera Molnar az egyes elemek lépésről lépésre való transzformálásával. A tárgyak ismeretéhez Wittgenstein szerint ismerni kell a tárgy összefüggéseiben való előfordulásának összes lehetőségét is, ennek mentén Vera Molnar életműve leírható tárgyának, vagyis a vonalnak összefüggéseiben való előfordulásának kereséseként, mely magában a vonal természetében rejlik. „Egy kijelentés csak azt mondhatja meg, milyen egy dolog; azt nem, hogy mi.” – állítja Wittgenstein, és Vera Molnar sem a vonal kizárólagos definíciójának megtalálására törekszik, hanem az osztrák filozófus által is említett „rendellenességek” kihasználásával, vagyis a „rend” és a „rendetlenség” tudatos alkalmazásával járja körül újra és újra azt, hogy milyen lehet egy vonal, melynek a gondolati problémáját műveiben érzékileg észlelhető módon fejezi ki. Ez egy vonal? – tehetjük fel tehát a kérdést mi is Vera Molnar művét szemlélve. Ez egy összetett kérdéskör, amelyre viszont soha nem csak egy válasz létezik, hanem válaszok összessége. Ezek közül a művész egyik lehetséges válasza: „Une ligne, comme un curriculum vitae, à l'image de l'ensemble des mes activités passées: somme de ma vie.”

Vagyis: „Egy vonal, mint egy életrajz, melyben leképeződik az összes múltbéli tevékenységem: az életem összefoglalása.” A szabályok és rendeződve következő alkalmazása mellett Vera Molnar munkáinak sokszor van személyes vonatkozása is, amelyben az mutatkozik meg, hogy számára egy vonal hogyan tudja leképezni a világot. Kiállított *Mikrokozmosz* (1978) című tízrészes szitasorozata elképzelhető az ember és a világ, a mikrokozmosz és a makrokozmosz közötti kölcsönhatások leképezéseként, és az ember közvetlen környezetéhez kapcsolható Molnar *Tablottin 1-4* (1979) című plottersorozata is, amelynek elkészítésekor egy hétköznapi tárgyat, egy telefonkönyvet vett alapul. Molnar a sorozat elkészítésekor két oszlopban tíz pontot jelölt ki, melyek a hétjegyű telefonszámok egyes tagjait jelölték, majd a hívószámoknak megfelelően összekötötte ezeket a pontokat. Ezt a műveletet többször megismételte, egy lapra több telefonszámot is elhelyezve. A négy lapból álló sorozat esetében az egyes lapokon egy meghatározott arányrendszer szerint csökkentette az oszlopok távolságát, egyre összesűrítve a vonalakat. A kiállításon bemutatott *Le Montparnasse d'après Klee* (2005) című tízrészes kollázsorozatnak is egyszerre személyes, de a művészet univerzális világát is érintő vonatkozása van a Parnasszus motívuma révén. Molnar kiindulópontja művének elkészítésekor Paul Klee berni Kunstmuseumban őrzött *Ad Parnassum* (1932) című munkája volt. Erről a művész így nyilatkozott Cserba Júlia vele készített 2019-es interjújában: „Mostanában kaptam egy Klee-reprodukciót és annyira megtetszett, hogy beragasztottam a füzetembe. Nézd meg, hogy abból kiindulva hova jutottam el. Egy egészen leegyszerűsített sémához: ez az én világom.”

Irodalom: A tekintet szintaxisa. François Molnar válogatott tanulmányai (szerk. Faludy Judit). Gondolat Kiadó, Budapest, 2011.; *Rendetlenség a rendben – Vera Molnar művészete* (szerk. Róka Enikő). Fővárosi Képtár katalógusai 163, Budapest, 2019.; *Vera Molnar: Inventar 1946-1999*, Preysing Verlag, Ladenburg, 1999.; Vera Molnar: Solo d'un trait noir, 1997. In: *Vera Molnar: Une ligne...* Musée des Beaux-Arts de Caen – Bernard Chauveau, Paris, 2018, 5.; Vera Molnar: *Promenades en carré*. Museum Ritter, Waldenbuch, 2020.; Ludwig Wittgenstein: *Logikai-filozófiai értekezés* (Tractatus Logico-Philosophicus) (ford. Márkus György). Atlantisz Kiadó, Budapest, 2004.

RÁTKAI Zsófia

Vera MOLNAR (1924) képzőművész. Az 1947 óta Franciaországban élő Vera Molnar a számítógépes művészet egyik úttörője. 1960-ban alapítója volt a Groupe de Recherche d'art Visuel-nek (GRAV), ebben az évben részt vett a Max Bill által rendezett *Konkrete Kunst* [Konkrét művészet] (Helmhaus, Zürich) című kiállításon is. Molnar 1959-től kezdett kombinatorikus képeket készíteni az általa „machine imaginaire”-nak nevezett módszerrel, majd igen korán, már 1968-ban lehetőséget kapott arra, hogy valódi számítógéppel dolgozzon. Molnar ezután kezdte művészi tevékenységében az informatikát generatív eszközként felhasználni festményei és grafikai elkészítésekor. A számítógépet úgy programozza, hogy az meghatározott mértani formákat és alakzatokat hozzon létre, melyeket kötött vagy véletlenszerű módon is variálni és kombinálni lehet. A művek létrehozása során fontos a szeriális alkotási mód, amely által lehetőség adódik arra, hogy a sorozat egyes tagjain kiindulópontot jelentő formák lépésről lépésre való transzformációja menjen végbe. Műveiben kulcs szerep jut a számítógép algoritmikus véletlenségének, művészetének fontos fogalmai a rend és a rendetlenség, a struktúra és a szabadság. Molnar első önálló kiállítása *Transformations* címmel 1976-ban került megrendezésre a londoni Politechnikai Főiskolán, első művészkönyve pedig 1980-ban jelent meg *Ein Prozent Unordnung* [Egy százalék rendetlenség] címmel (Wedgepress & Cheese, Bjerrød). Munkái számos egyéni hazai (pl. *Vonalak, Formák, Színek*. Vasarely Múzeum, Budapest, 1990; *Egy százalék rendetlenség*. Kepes Intézet, Eger, 2012; *Vera Molnar*. Paksi Képtár, 2007-2008; *Rendetlenség a rendben*. Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár, Budapest, 2019), külföldi (pl. *(Un)Ordnung*. Museum Haus Konstruktiv, Zürich, 2015; *Pomenades en carré*. Museum Ritter, Waldenbuch, 2020), és csoportos nemzetközi (pl. *Elles*. Centre Georges Pompidou, Párizs, 2009; *Ein Quadrat ist ein Quadrat*. Museum Ritter, Waldenbuch, 2015; *Thinking Machines: Art and Design in the Computer Age, 1959–1989*. MoMA, New York, 2017) kiállításon kerültek bemutatásra. Művei többek között megtalálhatóak a Bibliothèque Nationale (Párizs), a Centre Pompidou (Párizs), a Forum Konkrete Kunst (Erfurt), a Magyar Nemzeti Galéria – Szépművészeti Múzeum (Budapest), a MoMA (New York), a Museum Ritter (Waldenbuch) és a Victoria and Albert Museum (London) gyűjteményében.

Vera MOLNAR

Est-ce Une Ligne?

november 30 – január 28

Le Montparnasse d'après Klee, 2005
kollázs, 17,5x17,5 cm egyenként, MV613

//

Est-ce Une Ligne?, 1985-2019
akril, vászon, 80x80 cm egyenként, MV650

Tablottin I-4, 1979
tus, papír, 28x41 cm egyenként, MV661

//

Mikrokosmos I-10 AP/V, 1978
szitanyomat, 32,5x50 cm egyenként, MV660